

METHODIEKEN DOCUMENT HABITATKAART WILLINKSWEUST, versie 5

Staatsbosbeheer Regio Oost, [REDACTED], juni 2013

Algemene werkwijze

De concept-habitatkaart is een aantal stappen vervaardigd

1. Bronbestand is de vegetatiekartering Winterswijk (Ecologengroep Groningen, 2009) en bijbehorende Digitale Standaard (nr. 729). Het totale Natura 2000 gebied is gekarteerd, uitgaande van de begrenzing van het Ontwerp AWB.
Daarnaast is gebruik gemaakt van de Topografische kaart 1850 (TMK) voor het begrenzen van het habitattype Beuken-eikenbossen met Hulst.
2. Vanuit de Digitale Standaard is een exportbestand (met ondermeer Lokale typen, SBB-typen, bedekking etc.) gemaakt en gekoppeld aan de vlakkenshape van de vegetatiekartering (zie bijlage).
Vervolgens is deze gekoppeld aan de “Vertaaldatabase habitattypen-vegetatietypen” (versie februari 2010) waardoor mogelijk relevante HT-kwaliteiten zijn gelokaliseerd.
3. In incidentele gevallen kon een vegetatietype kwalificerend zijn voor verschillende habitattypen. Op basis van ruimtelijke positie en landschapsecologische kenmerken is een keuze gemaakt. Zie ook 7.
4. Waar nodig zijn de kaartvlakken conform de vertaaltabel en landelijke profieldocumenten verder beoordeeld op de onderdelen “beperkende criteria”, “mozaïek” en “minimale oppervlakten”.
5. Vervolgens is deze informatie verwerkt in de bij de opgeleverde shape behorende attributentabel. Deze volgt de landelijk vastgestelde structuur.
Deze tabel spreekt grotendeels voor zich, enkele opmerkingen hierover:
>> In de tabel is geen kwaliteitsaanduiding van de habitats aangegeven. Deze wordt wel besproken in de beheersplantekst.
>> In het veld SBB-code zijn alle vegetatietypen in het vlak aangegeven. In het veld SBB-naam is het meest voorkomende kwalificerend vegetatietype aangegeven.

Nadere toelichting

6. *Algemeen:* de kartering is zeer recent en komt daarmee goed overeen met de actualiteit in het gebied.
7. *SBB-typen die kwalificeren voor meerdere habitattypen:* Meest prominent deed zich dit voor bij SBB-type 43B2 Vogelkers-Essenbos. Dit type is een zelfstandige kwaliteit van H91E0C Beekbegeleidend bos of kan meegenomen worden als een mozaïekkwaliteit van H9160 Eiken-Haagbeukenbos. Kleinere zelfstandige voorkomens van 43B2 die omsloten worden door Eiken-Haagbeukenbos of binnen het vegetatievlak in complex daarmee voorkomen zijn opgenomen in het habitattype H9160 Eiken-Haagbeukenbos. De wat grotere zelfstandige voorkomens 43B2 zijn toegekend aan H91E0C Beekbegeleidend bos. Onder een aantal voorwaarden (geen hydromorfe kenmerken, oud bos etc.) kan Eiken-Haagbeukenbos subassociatie met Witte klaverzuring kwalificerend zijn voor H9120 Beuken-eikenbossen met Hulst. In Willinks Weust zijn deze vegetaties, gezien de aanwezigheid van hydromorfe kenmerken, in alle gevallen toebedeeld aan H9160 Eiken-Haagbeukenbos.

8. *Complexen*: Vanwege de zeer kleinschalige variatie is Willinks Weust gekarteerd op een schaal van 1:2.500. De gemiddelde oppervlakte van de onderscheiden vegetatievlakken binnen het gekarteerde natuurterrein komt uit op ca. 0,15-0,20 ha. Maar binnen de onderscheiden vlakken komt dikwijls nog steeds een grote variatie aan vegetatietypen voor. Deze differentiatie is op dit schaalniveau niet meer afzonderlijk uit te karteren. Vandaar dat door het bureau in veel vlakken vegetatiecomplexen zijn toegekend, waarbij ook is aangegeven in welke onderlinge verhouding de vegetatietypen in het complex voorkomen.

Gezien de zeer fijne karteerschaal zijn vegetatievlakken met mozaïektypen altijd volledig meegenomen wanneer deze (grotendeels) gelegen zijn binnen omringende vlakken met zelfstandig voorkomende typen.

9. *Steengroeve*: De bijzondere omstandigheden in Willinks Weust maken syntaxonomische plaatsing in de landelijke typologie en daarmee ook toekenning aan habitattypen soms lastig.

Prominent is dit het geval in en langs de steengroeve, hier hebben zich open pioniergemeenschappen van lage grassen en kruiden ontwikkeld die zeer variabel van samenstelling zijn. In de kartering zijn 3 vormen onderscheiden, enige verbindende soort tussen deze vormen is het aspectbepalend voorkomen van Zeegroene zegge.

De meest natte vorm betreft type 09C-1 "Gemeenschap van Zeegroene zegge, vorm van Zomprus en Dwergzegge". Daarnaast zijn twee drogere vormen onderscheiden, nl type 19A-1 "Gemeenschap van Zeegroene zegge, vorm van Geelhartje, Fraai duizendguldenkruid en Kleine leeuwentand" en het meer soortenrijke type 19A-2: "Gemeenschap van Zeegroene zegge, vorm met Geelhartje, Bevertjes en Karwijselie".

De natte pioniergemeenschap 09C-1 "Gemeenschap van Zeegroene Zegge, vorm van Zomprus en Dwergzegge" kan opgevat worden als een (nog) fragmentair ontwikkelde vorm van kalkmoeras. Deze vegetatie komt vooral voor aan de hoger gelegen oostzijde van de groeve waar grondwater uitsijpelt en een permanent waterverzadigd en kalkrijke standplaats is ontstaan. Naast de naamgevende soorten en bijvoorbeeld Riet en lokaal Pijpenstrootje, zijn vooral bijzondere mossen kenmerkend, zoals de in de opnamen aangetroffen Sterrengoudmos (*Campylium stellatum*) en Gewoon diknerfmos (*Cratoneuron filicinum*). Ook komen hier soorten voor als Tenger goudmos (*Campyliadelphus elodes*), Echt vetmos (*Aneura pinguis*) en Stomp dubbeltandmos (*Didymodon tophaceus*) (Wijngeeren, 2008).

Daarnaast zijn in de kartering een 2-tal vormen drogere pionierschraallanden onderscheiden; 19A-1 en 19A-2. Deze hebben een enigszins heischraal karakter, maar weerspiegelen ook de relatief kalkrijke milieuomstandigheden. De vorm van Geelhartje, Fraai duizendguldenkruid en Kleine leeuwentand (19A-1) is gebonden aan drogere basenrijke milieus en nog relatief soortenarm ontwikkeld. Dit type komt vooral voor op de bodem van de steengroeve. Ze wordt naast naamgevende soorten en de mossoort Gewoon puntmos gekenmerkt door een groep van soorten met affiniteit voor de *Molinio-Arrhenatheretea* maar ook de *Festuco-Brometea*, zoals Glad walstro, Margriet en Gewone brunel. Lokaal kan Fijn schapengras abundant optreden. De vorm van Geelhartje, Bevertjes en Karwijselie (19A-2) is (zeer) soortenrijk van samenstelling. Dit type komt zeer lokaal voor aan de westzijde op steengroevobodem maar vooral in het driehoekige perceel aan de steengroeverand aan de oostzijde. Het kalkindicierend element is hier nog fraaier ontwikkeld met naast naamgevende soorten bijvoorbeeld Knoopkruid, Stijve ogentroost, Gewone vleugeltjesbloem, Gewone brunel, Margriet, Glad walstro, en bossoorten als Bosaardbei, Kruipend zenegroen, Brede wespenorchis en Boskortsteel. Verder ook soorten als Pijpenstrootje, Blauwe knoop, Tormetil, Tandjesgras, Fijn schapengras, Gewoon struisgras en Liggende vleugeltjesbloem. Opvallend afwijkend aanwezig zijn Gewoon puntmos, Koninginnekruid en Moerasrolklaver. Tenslotte komen in deze gemeenschap lokaal Muurhavikskruid en Grijs havikskruid voor.

Deze gemeenschappen zijn syntaxonomisch lastig te plaatsen. Het lokale type 09C1-1 is door de karteerders opgevat als een rompgemeenschap van het Knopbies-verbond, en vertaald naar het SBB-type 09C-a RG Zeegroene zegge. Dit type kwalificeert niet voor een habitatype, maar wellicht kan zich van hieruit uiteindelijk wel kwalificerend Kalkmoeras

gaan ontwikkelen.

De beide andere vormen betreffen de drogere pioniervegetaties met een sterke kalkaffiniteit. Ook deze zijn lastig te plaatsen, uiteindelijk zijn ze beide door de karteerders ondergebracht bij het SBB type 19A-a RG Gewone vleugeltjesbloem-[Verbond der heischrale graslanden]. Volgens de vertaaltabel is dit SBB-type synoniem aan het Schaminee-type 19A3 Associatie van Maanvaren en Vleugeltjesbloem [Botrychio-Polygaletum] en zou daarmee geplaatst kunnen worden in H6230 Heischrale graslanden. Deze vertaling naar 19A-a is pragmatisch ingegeven, feitelijk zijn de omstandigheden zo specifiek dat hier aparte SBB-typen voor onderscheiden zouden moeten worden. Voor het lokale type 19A-1 is deze vertaling ook arbitrair omdat de vegetaties nog een zeer sterk pionierkarakter hebben. Dit locale type dus niet aan H6230 toegekend. De vegetaties van het lokale type 19A-2 zijn soortenrijker en vollediger ontwikkeld. Deze zijn wél onder H6230 geplaatst.

10. *Bosvegetaties/-habitattypen*

Niet alleen de schraallanden maar ook de bosgemeenschappen in Willinks Weust zijn complex ontwikkeld. Bij de vegetatiekartering is gepoogd hier uitdrukking aan te geven door waar mogelijk belangrijke verschillen te begrenzen als vegetatievlak en hierbinnen complexen aan te geven. Resultaat is dat op de habitattypenkaart H91E0C Beekbegeleidend bos, H9160A Haagbeukenbos (hogere zandgronden) en H9120 Beuken-eikenbossen met Hulst ruimtelijk zijn begrensd. In de attributentabel is de bedekking aangegeven en het eventueel voorkomen van meerdere habitattypen binnen een vlak. Het lokale type 43-3 “Gemeenschap van Zomereik, Gewone Es, Hazelaar en Grote brandnetel, vorm van Bosanemoon, Dalkruid en Witte klaverzuring” bleek in de Digitale Standaard verkeerd vertaald. De vertaling SBB 43-d RG Klimop [Klasse der eiken-beukenbossen op voedselrijke grond], een (mozaïek)kwaliteit van H9160A) moet zijn: 43C11 Stellario-Carpinetum oxalidetosum maianthemosum (zelfstandige kwaliteit H91260A).

H9120 Beuken-eikenbossen met Hulst, een nieuw habitattype t.o.v. het concept-aanwijzingsbesluit, komt volgens de landelijke definitie voor op oud bos locaties (afgeleid van de TMK 1840) of in een daaraan grenzende minimaal honderdjarige bosopstand (laatst genoemde situatie is niet aanwezig in Willinks Weust).

In Willinks Weust gaat het om kleine voorkomens H9120. Regelmatig vallen de locaties samen met (zeer) oude houtwallen die hier vroeger de perceelscheiding vormden tussen hooilanden maar door ver-/bebossing nu aan de bosrand liggen. Overigens zijn deze wallen ook vaak begroeid met H9160A.

Het habitattype H9120 moet verder conform de definitie gelegen zijn op “moderpodzolgronden, lemige humuspodzolgronden, oude kleigronden of leemgronden” In tegenstelling tot wat de bodemkaart soms suggereert (voorkomen Hn21) gaat het in Willinks Weust om minstens zwak lemige standplaatsen en beslist geen leemarme. Ook kan de wat dieper gelegen ondergrond bestaan uit tertiair materiaal of ouder. Voedselarme groeiplaatsen zijn het dus beslist niet en ook niet verwonderlijk in dit gebied.

H91E0C Vochtige alluviale bossen (Beekbegeleidende bossen) is een nieuwe habitattype t.o.v. het concept-aanwijzingsbesluit. Alleen de vlakken die onder invloed staan van de beek zijn als H91E0C opgenomen.

Heel lokaal komen in het oud bos areaal ook armere bosvegetaties voor die in de kartering geplaatst zijn als Berken-eikenbos (42Aa1) en rompen van klasse 42. Eerstgenoemde vegetaties zouden kwalificerend kunnen zijn voor H9190 Oude Eikenbossen. Ook hier is echter sprake van een zodanige rijkere standplaatscontext dat deze vegetaties niet kwalificerend zijn beschouwd voor H9190 Oude eikenbossen. Deze

vegetaties en de rompen van klasse 42 zullen zich zondermeer ontwikkelen naar vegetaties van het Wintereiken-Beukenbos en mogelijk lokaal zelfs Eiken-Haagbeukenbos (EHB) waar ze nu ook in direct contact mee staan.

Overig

11. Met het beschikbaar komen van de vegetatiekartering zijn er wijzigingen opgetreden in het voorkomen en/of verspreiding van habitattypen t.o.v. wat eerder is gecommuniceerd in het concept-beheersplan (versie 12-1-2009). Ook blijken er habitattypen voor te komen die niet zijn opgenomen in het Ontwerp Aanwijzingsbesluit en andersom.
D.d. 10-06-2010 heeft de begeleidingsgroep het schrijfteam gevraagd inzichtelijk te maken wat de mogelijke consequenties zijn van deze wijzigingen. Welke mogelijke doorwerking heeft dit op de inhoud van definitieve aanwijzingsbesluit? Welk effect heeft dit mogelijk op het gebruik in en om het gebied (toetsing intern en extern bestaand gebruik)?
In de notitie “habitattypen willinksweust: voorkomen, opgaven en externe werking” (zie bijlage in beheerplan) is hier door het schrijfteam nader op ingegaan.

Checklist

N2000-gebied geheel afgedekt?	Ja
Alle aangewezen typen op kaart?	nee: H4010A en H9190 berustten op een verkeerde interpretatie en van H7230 (ontwikkeldoel) was al bekend dat het actueel niet voorkomt
Ook niet-aangewezen typen op kaart?	ja, de volgende typen zijn met zekerheid nieuw aangetroffen: H4030, H9120 (nieuwe interpretatie ter vervanging van H9190) en H91E0C; er moet (gezien de tijd die een eventuele ontwikkeling nodig heeft) van worden uitgegaan dat deze ook in 2004 aanwezig waren
Methodiek op hoofdlijnen	zie methodiekdocument: - Ecologengroep Groningen (2009): Vegetatiekartering Winterswijk (EGG consult) - de voor dit gebied unieke plantengemeenschappen zijn beoordeeld op gelijkenis met de landelijke vegetatietypen (zie methodiekdocument)
Vertaling en interpretatie van het basismateriaal volgens definities?	Ja
Extra SBB-vegetaties meegenomen?	Ja
Moeilijke typen	OK
Hanteren mozaïektypen	OK
Beperkende criteria	OK
Onterechte filters/criteria?	Nee
Kwaliteit goed/matig aangegeven?	nee (wel in tekst beheerplan)
Onderliggende vegetatieopnamen	Ja (in karteringsrapport)
Overige typen natuur opgenomen?	Ja (in attributentabel)
Geometrische nauwkeurigheid?	1:2.500
Complexen?	Ja
Percentages binnen complexen?	Ja
Vlakken kleiner dan minimumoppervlak?	OK